

РОЛЬ ПРИНЦИПІВ ІНТЕГРАЦІЇ ТА ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ЗНАННЯ У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМИ КЛАСИФІКАЦІЇ НАУК

Бараннік Т. С., здобувач вищої освіти СВО «Бакалавр» факультету
агртехнології та екології

Науковий керівник –Шейко С. В., кандидат філософських наук, професор
кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін

Проблема класифікації наукового знання стала предметом дослідження філософії науки з початку її виникнення за часів Аристотеля. В Новий час Френсіс Бекон порівнював науки за відповідною методологією дослідження на експериментальні – прикладні та раціональні – теоретичні, але перевагу щодо істинності результатів наукового знання, віддавав першим. У Просвітництві філософи також звертаються до проблеми систематизації наукового знання, виходячи із можливостей конкретного історичного часу – XVIII століття. Проте, процес щодо створення відповідної класифікації наук прийняв особливо інтенсивний характер в кінці XVIII та в першій половині XIX століть, зокрема у філософсько-наукових дослідженнях представників німецького ідеалізму – Іммануїла Канта, Іоганна Фіхте, Йозефа Шеллінга, Георга Гегеля та творців філософії позитивізму – Анрі Сен-Симона, Огюста Конта та інших мислителів. Сучасне наукове знання представлено відповідною цілісністю природничо-математичних, соціально-економічних, техніко-технологічних і гуманітарних дисциплін. Загальний процес класифікації наук характеризується, з одного боку, подальшим дробленням наукового знання, тобто диференціацією, а з іншого – інтеграцією наук. Теперішній рівень наукового знання визначається великим впливом процесу диференціації, народжуються якісно нові галузі знань. Багато відкриттів здійснюються на межі різних галузей науки, зокрема на перетині фізики і хімії, біології та медицини, економіки та соціології. Поруч із тим яскраво проявляється в класифікації наукового знання принцип інтеграції, тобто наукового синтезу. Так, людина стала об'єктом вивчення багатьох суспільних і гуманітарних дисциплін, а суспільство вивчають фахівці різних профілів. Наука намагається створити загальну картину світу, причому кожна галузь наукового знання – свою власну. Також є потреба в тому, щоб постійно осмислювати всеохоплюючу картину об'єктивного та суб'єктивного світів, об'єднавши результати істин різних наукових дисциплін. У 70-х роках XX століття сформувався новий міждисциплінарний напрямок наукових досліджень – синергетика. У перекладі з грецької мови це слово означає «співпраця», «співдружність», «взаємодія». З позицій філософії науки синергетика є наука про спільні дії. Науковці, які працюють в рамках синергетики, намагаються визначити загальні закономірності та принципи, котрі знаходяться в основі процесів самоорганізації у системах різних предметних сутностей: фізичних, хімічних, технічних, біологічних, інформаційних, економічних, соціальних і гуманітарних. Процес розвитку і відповідної систематизації наукового знання аналізуються на основі двох

детермінант. Так, раніше вважалося, що основним джерелом розвитку науки є вирішення внутрішнього протиріччя між старими теоретичними узагальненнями і новими емпіричними фактами, то зараз все більш очевидно стає необхідність введення поняття про другу визначальну детермінанту в процесі розвитку науки. Такою другою детермінантою можна назвати практичну діяльність. Певна природничо-наукова чи соціально-економічна гіпотеза, ідея має деяку ступінь конструктивності, тобто вона має здатність використовуватися в деяких формах практичної діяльності. В цьому проявляється прагматичний підхід щодо систематизації наукового знання. Цим визначається відповідна перспективність тієї чи іншої наукової гіпотези та її впливи на науково-технічну політику. Визначена друга детермінанта в процесі розвитку сучасної філософії науки є свідченням того, що відбувається процес об'єднання, інтеграції теоретичних і практичних наукових дисциплін. Можна констатувати, що в теперішній час існують два напрямки інтеграції в галузях наукового знання – теоретичний і прагматичний. Теоретична інтеграція наукового знання здійснюється на основі окремих концепцій філософії неопозитивізму, зокрема через уніфікацію мови науки та побудови загальних метанаукових теорій. Прагматична інтеграція відбувається на основі різноманітних форм конструктивної практичної діяльності, безпосереднє використання наукових відривків у суспільному виробництві. Історія розвитку філософії науки визначається складним процесом діалектичного співвідношення диференціації та інтеграції наукових знань різних галузей. Дослідницька наукова діяльність – це одночасно спільний, об'єднуючий процес, але і відповідно спеціалізація, розгалуженість в багатьох галузях наукових досліджень. Таким чином, сучасні підходи щодо класифікації наукового знання містять у собі важливі методологічні принципи, насамперед такі як постійна взаємодія інтеграції, наукового синтезу та диференціації, виділення часткового у різноманітних сферах наукового знання. Процес наукового пізнання нескінчений, абсолютна істина відповідає лише конкретному історичному часу та відповідній суспільно-історичній практиці, класифікація наук може змінюватися, доповнюватися новими емпіричними фактами, відповідними теоретичними узагальненнями та прагматичними інтересами та можливостями.

Список використаних джерел

1. Волошко І.М. Теоретичні методи пізнання і розвитку науки / І. М. Волошко. – К.: Знання, 1987. – 476 с.
2. Зеленов Л. А. История и философия науки / Л. А. Зеленов – М.: Наука, 2008. – 462 с.